

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Vita, Auctore anonymo. E codice nostro Ms. membrananeo, signato Q. Ms.
7, cum duobus aliis nostris Mss. itidem membranaceis codicibus et
editione Mombritii collato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *sacra recensentur, nimirum ecclesia apud arcum Septimii Severi, monasterium, post formam aquæ ductus patriarchii Lateranensis situm atque ab Anastasio bibliothecario in S. Paschalis primi Papæ Vita apud nos ad 14 Maii diem num. 11 memoratum, oratorium in Callinico, ac tandem Ruthenicum SS. Sergii et Bacchi ad Montes collegium. Atque hoc, unde præcipue hic memorandum venit, sacrarum etiam SS. Sergii et Bacchi reliquiarum partem possidet. Ita e Piazzæ, qui tamen, unde et quondam hanc illud acceperit, non edicit, Hemerologio sacro ad hunc diem intelligo, uti etiam eorum hodie festum celebrari non modo in dicti collegii ecclesia, sed et in ecclesia S. Mariæ Montis cæli, itemque in altera, S. Adriano sacra, in qua præterea altare nomini suo dedicatum habent. Ceterum Sanctorum nostrorum, de quibus Evangelium hodie recitandum in valde antiquo Evangeliorum capitulari Vaticano 45 designari, e Dominico Georgio in hodiernis suis ad Adonis Martyrologium Annotationibus disco, pretiosa pignora etiam possident, eademque ac Sanctos venerantur alia adhuc loca sacra nonnulla.*

B *aut gaudent aut olim fuerunt gavis.*

116 Verum hæc, quod minus, quam jam recensita, celebra sint, una cum nonnullis aliis, quæ sacra quidem Sanctorum nostrorum lipsana possidisse feruntur, et tamen, an vere isthæc unquam possederint, in dubium revocari potest, brevitatis causa præterea, solumque supra enumeratis adhuc addo Parisiensem in via S. Jacobi Benedictinorum ecclesiam, SS. Sergii et Baccho, uti in concinnatis a se Sanctorum Vitæ Bailletus ad hunc diem docet, olim dedicatam, et Constantinopolitanam, aut, si ob mox dicenda mavis, Calchedonense, quod Ρουφιανῶν Græcis dicitur, suburbium. In duorum horum locorum priori Sancti nostri, tamquam patroni antiqui, uti idem Bailletus loco cit. etiam docet, hodieque coluntur, sacræque præterea eorum exuvia, uti e variis variorum annorum spiritualibus Parisiensis ecclesiæ Diariis disco, sub altari principe asserantur; quod autem ad duorum dictorum locorum posteriorem, qui, quemadmodum apud Cangium in Constantinopoli Christiana lib. iv, § 15 est videre, trans mare in Asia prope Calchedonem situs est, spectat, in Ms. Græco Synaxario et Menæis Mss. Mediolansibus et Taurinensibus ita ad 27 Maii diem notatur: Μνημὴ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχου πέραν ἐν Ρουφιανῶν, Commemoratio sanctorum Sergii et Bacchi trans mare in Rufinianis; ut sane, quin etiam Sancti nostri cultu ecclesiastico in præfato seu Calchedonensi seu Constantinopolitano suburbio aut gaudeant, aut olim saltem fuerint gavis, dubitandum non sit. At vero sacra eorum lipsana ibidem etiam asservari, nusquam notatum invenio. Adhæc cum Cangius loco cit. duas vides sacras, alteram SS. Petro et Paulo, alteram S. Hypatio dicatam, quæ in Rufinianis existerint, recenseat, pluresque forte alias suburbium illud fuerit complexum, fuerint in iis omnibus, aut, si res secus habet, in quam aut in quibusnam ex iisdem Sergio et Baccho honor, Sanctis proprius, fuerit delatus, nullo modo, deficientibus ad id necessariis documentis, definire queo.

VITA,

Auctore anonymo.

E codice nostro Ms. membrananeo, signato Q. Ms. 7, cum duobus aliis nostris Mss. itidem membranaceis codicibus et editione Mombritii collato.

CAPUT I.

Ad Maximianum imperatorem tamquam Christiani deferuntur Sergius et Bacchus, tales deprehensi ludibrio ab eo habentur, ad Antiochum ducem morte etiam, ni diis sacrificent, afficiendi mittuntur, custodiæque ab hoc includuntur.

Imperante Maximiano a tiranno, multus error hominum genus possederat; lapides enim et ligna, hominum adventiones, adorabant, et de obscenis sacrificiis degustabant. Qui autem sacrificare nolebant, penis atque suppliciis vehementer afflicti deservire dæmonibus compellebantur. Erat igitur edictum per singulas civitates in foro propositum cum severissima comminatione *b*. Polluebatur itaque ætheris puritas de diabolico ararum nitore * et tenebræ diabolici erroris opportuna conversatio hominibus putabatur. Tunc itaque veluti quædam stella terrestres erga confessionem fidei Salvatoris Domini nostri Jesu Christi Sergius et Bacchus pollebant in palatio *c* honorabilesque erant apud Maximianum imperatorem. Beatus quidem Sergius erat primicerius et princeps scholæ gentilium, amicus imperatoris et multam apud eum habens fiduciam, ut etiam velociter postulationibus ejus annueret *d*.

Qua de re Antiochus quandam familiarem habens Sergium * poposcit ab imperatore, quod dux fuerat *e* Augusto-Euphratarum provinciæ *f*; beatus vero Bacchus ejusdem et ipse scholæ gentilium erat secundicerius. Qui enim unanimes erant in Christi charitate, oportune et in seculari militia non separabantur ab alterutro *, non quidem affectu naturæ, sed vinculo fidei connexi cantantes semper et dicentes: Ecce, quam bonum et quam jocundum habitare fratres in unum *g*. Erant igitur ingeniosi et felices Dei Milites, et Scripturas, a Deo inspiratas *, ad perfectum instituti ad erroris diabolici destructionem, et in præliis ad plenum exercitati ad barbarorum peremptionem. Invidia ergo maligni

Sergius et Bacchus gratia et auctoritate in palatio

a

b

* nidore

F

c

d

plurimum valentes, ab invidis

* al. Sergius

e

f

* ab alterutro

g

* al. Scripturis, a Deo inspiratis

maligni

ACTORE
ANONYMO.

maligni et iniqui dæmonis quidam de eadem, quæ appellatur Gentilium, schola stimulatî videntes eos eleganter in atriis regalibus conversari atque in militia proficere; multamque apud imperatorem fiduciam habere, aliter non valentes laboris sui insidias eis innectere, accusaverunt apud imperatorem; quod fuissent Christiani.

apud Max-
imianum
imperatorem
tamquam
Christiani
accusantur,

5 Observantes namque, tempus, quando imperatori idem beatus Sergius et Bachus non assistebant, singulariter eum invenientes dixerunt: Immortali quidem tuo fastigio multum est studium erga venerabilium magnorumque deorum nostrorum religionem; quapropter ubique et in omnibus locis scripta vestra pervenerunt; in quibus præcepistis, qui noluerint venerari eos atque adorare, obnoxii immaculati edicti vestri innumeris suppliciis consumerentur. Quare ergo tantam fiduciam habentes erga aternitatis vestræ potentiam Sergius et Bachus, primicerii scholæ nostræ, qui Christum, quem, utpote malefactorem, qui vocantur Judæi, crucifigentes occiderunt, ipsum venerantur et adorant, multosque alios persuadentes subtrahunt a deorum cultura, atque ad suam religionem inducunt. Audiens hæc imperator et non eis credens dixit: Non arbitror, veritatem vos dicere, quia Sergius et Bachus erga Dei honorem et religionem non sunt devoti.

ab eoque, ac-
cusationis ve-
ritate, ex eo
* sinceri
* al. cultura

* al. ignoran-
tes

4 Dum ergo erga eos immaculatam caritatem habeam, quam adipisci non promererentur, nisi devoti atque sinceres * existerent; sin autem, ut vos perhibetis, illius curæ * sunt, comprehendentur. Convocans namque eos, ignorans *, quid dictum sit, vadam una cum eis ad sacrarium magni Jovis, et si quidem sacrificaverint, vobis ipsis ad sustinendam pro tali calumnia periculi causam adscribitis; sin autem noluerint sacrificare, dignum impietati eorum supplicium sustinebunt. Dii enim satellites imperii mei impios et ingratos nolunt. Respondentes accusatores dixerunt imperatori: Nos amore et affectu deorum permoti, quod de eis audivimus, suggestimus tuo immortalî fastigio; tuæ autem erit intemperatæ sapientiæ, istorum comprehendere impietatem. Continuo ergo convocavit eos imperator; ingressi namque fuerant cum consuetis satellitum obsequiis, et accipiens eos, ingressus est et sacrificavit cum officiis, ac de sacrificiis degustantes * circumspexit, et non vidit beatos Sergium et Bachum.

* al. degustans

quod et tem-
plum Jovis
ingredi

* al. foris

5 Neque enim ingressi fuerant in templum, impium et illicitum æstimantes videre sacrificantes ac de inmundis sacrificiis degustantes: stabant vero foras *, et orabant quasi ex uno ore dicentes: Rex regum et Dominus dominantium, qui lucem inaccessibilem habitas, in lumina oculos cordis eorum, qui in tenebris ignorantia incedunt, qui immutaverunt gloriam tuam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilium hominum, et volatilium et quadrupedum et serpentium, et deserviunt creaturæ magis, quam tibi Creatori; converte eos, ut te cognoscant solum verum Deum, et Filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jeshum Christum, qui propter nos nostramque salutem passus est et resurrexit, quatenus nos eriperet de maledicto legis et liberaret de vanorum idolorum errore: nos vero intemperatos atque immaculatos, Deus, custodi in via testimoniorum tuorum, ut secundum mandata tua converse-

mur. Dumque adhuc oratio in ore eorum esset, mittens imperator quosdam de adstantibus sibi satellitibus jussit eos in templum introduci.

6 Ingredientibus dixit: Sicut video, in multa mansuetudine mea atque humanitate confidentes, qua protegente vos dii providerunt, insuper et contempnere vultis edictum imperiale, transgressores facti deorumque inimici. h Sed non sustineam, si probantur, quæ de vobis dicta sunt. Accedentes ergo ad aram Jovis magni sacrificate, et de mysticis sacrificiis degustate, quemadmodum et ceteri. Respondentes autem fortissimi milites Christi et martyres Sergius et Bachus dixerunt: Nos, imperator, ferrenam quidem corporalis militiae servitium tibi debemus exsolvere; habemus autem regem verum, æternum in cælis Jeshum Christum, Filium Dei, cui animas nostras devovimus, qui est spes nostra et salutis refugium. Huic per singulos dies offerimus sanctum vivumque sacrificium, atque rationabilem culturam; lapidibus autem et lignis non sacrificamus, neque adoramus. Dii namque vestri aures quidem habent, orationem autem hominum non audiunt. Similiter nares habent; sacrificium autem, quod eis offertur, non odorantur; et hos * habentes non locuntur, manus habentes non contractant, pedes habentes non ambulant. Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes, qui confidunt in eis.

et diis sacri-
ficare nollent,
deprehensa

h

E
* al. os

7 Indignatus itaque imperator mutavit vultum suum, et jussit confestim zonas eorum incidere, et exutos clamidibus et quæque erant milicie vestes, simul et torques aureas de cervicibus eorum auferri, et induit eos colubilia * muliebria, et ita per mediam civitatem usque ad palatium pertrahi gravissimas in cervicibus catenas portantes. Cumque Sancti Dei traherentur per medium forum, cantantes simul dicebant: Si ambulaverimus in medio umbræ mortis, non timebimus mala, quoniam tu nobiscum es; et verbum illud Apostolicum: Quatenus abnegantes omnem impietatem et secularem cupiditatem et exuto veteris hominis habitu, nudi in fide exulemus in te, Domine, quia induisti nos vestimento salutis, et tunica lætitiæ circumdediti nos. Sicut sponsam adornasti nos muliebribus stolis, conjunge nos tibi per confessionem. Tu, Domine, mandasti nobis dicens: Ante reges et præsidés ducemini propter me, et cum tradiderint vos, nolite solliciti esse, quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus Patris vestri, qui in vobis loquitur k.

colubis mulie-
ribus induti
per civitatem
circumdaci
jubentur.
* al. colubia.

i

F

k

8 Exurge, Christe, adjuva nos, et expugna inpu gnantes, conforta nostras animas, ut non moveamur, et impii dicant: Ubi est Deus eorum? Quando autem venerunt ad palatium, vocavit Sanctos imperator et dixit: Sceleratissimi omnium hominum, putatis, quia in mea confidentes amicitia, quam circa vos habui, famulos putans esse deorum, respondetis ea, quæ non licet, imperatori? Quare et deos blasphematis, per quos magna pace perfruitur hominum genus? Non scitis, quia, quem vos colitis Christum, fabri filius fuit, et antequam nuptiæ legitimæ fierent, adulterio facto mater eum procreavit? Quem et crucifixerunt Judæi, quia discordias inter eos et seditiones immisit, magicis artibus decipiens eos, et se dicens esse Deum;

manentesque
nihilominus,
hoc facto,

A Deum; maximum autem deorum nostrorum genus ex legitimis procreatum nuptiis Jovis. Magni dii Jupiter atque Saturnus venerabiliter nominantur ex conjunctione beatæ Junonis *l*. Puto autem, quia et theoricis atque maximis duodecim Athlos audistis *m*.

l
m
in fidei confessione constantes

9 Respondentes autem fortissimi Christi Milites dixerunt: Erras, imperator; hæc enim fabulæ sunt decipientes simpliciorum hominum aures, et ad perditionem hortantes eos. Quem autem tu dicis adulterio facto fabri fuisse filium, ipse est filium Dei veri, qui cum eo et per eum omnia fecit, caelos extendit, terram fundavit, abissum et mare magnum harena solutum frænavit, astrorum multitudine cælum ornavit, solem ad lucendum diei creavit et lunam ad solatium noctis condidit, et separavit inter tenebras et lucem, mensuram diei posuit et finem noctis. Omnia ex eo, quod non est, ut sint, deduxit. Nam omnia in sapientia, sicut Deus, fecit. In ultimis autem diebus propter hominum salutem in terra natus est, non ex voluntate hominis, nec ex voluptate carnis, sed ex Spiritu Sancto et puella semper Virgine. Et conversatus est cum hominibus, docens nos reverti a vanis idolis istis et ipsum cognoscere atque patrem ejus Deum verum.

ad Antiochum ducem,

10 Et si secundum carnem Judæi occiderunt Christum, sed et inferos expoliavit, et tertia surrexit die virtutis suæ deitate, et legem incorruptibilitatis posuit atque mortuorum resurrectionem. Hæc audiens imperator plenus furore factus est, et eorum jussit accusatores in eorum loco taxari militiæ, et ad eos dixit: Antiocho duci transmitto vos, maledicti, quia propter amicitiam atque fiduciam, quam habetis a me vobis datam, et ad hanc eum dignitatem duxistis; ut sciatis, ex quo cecidistis honore, et quo minimo judicio ultimum habetis sufferre supplicium propter blasphemiam, quam ad deos ausi fuistis facere *n*. Hæc dixit et transmisit eos ad Antiochum ducem, et jussit gravibus catenis eos, omne corpus ligatos, ad partes Orientis per singularum civitatum officia *o* duci.

n
o
data etiam ad hunc epistola mittuntur.

11 Scripsit autem et epistolam talem: Imperator Maximianus pius ac triumphator Antiocho duci salutem. Deorum maxima providentia omnes quidem homines, præsertim autem custodes imperii mei non vult impios, atque alienos familiaritatis eorum esse, ideoque sua conscientia convictos Sergium atque Bacchum impia Christianorum esse religionis, ultimis judicavi obnoxios esse supplicii; quos imperialium judiciorum quæstiones non esse dignos existimantes ad tuam strenuitatem direximus, ut, si quidem penituerit, et ante diis sacrificaverint, donata eis venia, sine tormentis ad nos iterum transmittas. Mox enim militiæ recipiant dignitatem, et meliorem, quam antea nunc habuerint. Sin autem hæc facere minime voluerint, sed in sua impietate permanserint, eos non differas subjicere legum severitati, et longas vitæ spes eis incide. Bene valeas *p*. Qui vero susceperunt eos, ipsa die sera facta, ad duodecimum milliarium de civitate manserunt in stabulo cum magna tuicione atque custodia.

p
In itinere ab angelo, sibi apparente, in pugnam animantur,

12 Circa mediam noctem venit angelus Domini et dixit eis: Confidite et pugnate contra diaboli spiritum, sicut fortissimi milites atque athlete, ut dum perluctantes eum ponatis sub pedibus vestris, et dum veneritis visuri regem

gloriæ Christum, vobis occurramus cum exercitus angelorum multitudine, laudem cantantes victoriæ, portantes vobis palmas perfectæ fidei, atque confessionis coronas. Aurora autem facta, cum omni lætitia gaudentes ambulabant in via. Erant autem cum eis ex servis eorum quidam, qui amore pietatis Christi et corporalium dominorum nec in talibus necessitatibus eos relinquere voluerunt; qui narrantes se invicem audierunt propter adventum angeli, quem in nocte viderunt. Ambulantes autem psallebant simul et orabant tamquam ab uno ore sic ambo dicentes: In via testimoniorum tuorum delectati sumus, sicut in omnibus divitiis, et mandatis tuis exercebimur et consideravimus vias tuas. In tuis justificationibus meditabitur, Christe, redde servis tuis, ut vivamus, et custodiamus verba tua.

ACTORE
ANONYMO.

15 Sic autem secundum imperatoris præceptum per singula officia civitatem *q* cum omni transmittentur custodia ad propositam eis martyrii viam Christi Milites usque quo adducti sunt ad Augusto-Euphatesiam provinciam ad milites, qui sunt juxta Saracenorum gentem in castro, nomine Barbalisso *r*, in quo sedem habebat Antiochus; cui tradiderunt eos circa horam nonam cum imperatoris epistola. Surrexit autem a sede sua Antiochus, et in purpura suæ chlamidis suscepit litteras imperatoris, quas intra se tacite legit; et vocavit commentariensem *s* officii sui et dixit ei: Suscipe legatos homines, et eos in militari depone custodia sine aliqua consueta molestia. Nam in pluribus cippi percussis pedes eorum mitte *t*; postera autem die adhuc eos ad iudicium, ut audiam secundum leges eos. Commentariensis autem, sicut ei præceptum est, suscepit et misit eos in cippo.

adductique ad Antiochum in custodiam ab eo conjiciuntur.

q
r
E
s
t

14 Sero autem facto, psallebant simul atque orabant tamquam ab uno ore dicentes ambo: Tu, Domine, confregisti capita draconis magni, tu siccasti fluvios, tu erupisti fontes, atque torrentes, tu fecisti terminos orbis terræ; respice in nos, Domine Deus noster, quoniam inimicus obpropriavit nos propter nomen tuum. Noli trahere animas hominum confidentium te his, qui plus quam feres, sunt inmansueti. Animas pauperum ne obliviscaris in finem. Respice in testamentum tuum, quia impleti sunt, qui obsecrati sunt terres domorum iniquitatum *u*. Non revertamur turpiter miseri facti, ut nos pauperes laudemus nomen tuum.

in qua, dum divinum implorant auxilium,

F
u

18 Non oblivisceris * voces supplicantium te, quoniam superbia eorum, qui te oderunt, semper ascendit ad te; et gratis oderunt nos homines, sed tu, Domine, adjuva nos et libera nos propter nomen tuum. Quando autem hæc Sancti dicentes tacuerunt, supervenit angelus Domini et dixit eis: Confidite et state fortiter in fide et confessione, quoniam Dominus noster Jesus Christus vobiscum est. Surrexerunt autem de somno et narraverunt suis famulis angeli revelationem et acceperunt confidentiam. Psallebant autem hæc dicentes: Ad Dominum, dum tribularemur, clamavimus, et exaudivit nos de monte Sancto suo. Nos dormivimus et somnum cepimus, et resurreximus, quoniam Dominus suscepit nos. Non timebimus milia populi circumdantis nos. Exurge, Domine, salvos nos fac, Deus noster, quoniam tu es salus, et super sperantes in te benedictio tua.

angelica iterum sibi oblata apparitione recreantur. * al. obliviscere

ANNOTATA

ACTORE
ANONYMO.]

ANNOTATA.

a Maximiniani nomen pro Maximini fortassis hic ponitur. Ad Commentarium prævium num. 22, 45 et seq.

b Generalem persecutionem, tum hæc, tum alia nonnulla sequentia denotant.

c Sergio et Baccho in Mombritiana Actorum editione hic adiunguntur Marcus et Apuleius; sed verosimillime, ne dicam indubie, perperam. Videsis Commentarium prævium num. 13.

d Per Gentilium scholam, seu per gentilis vocabulum quid hic significetur, Commentarii prævii § 5 exposui, ubi etiam edivi, quid de militari Sanctorum conditione, munisque, quibus in militia functi fuerint, potestate seu gratia, qua apud imperatorem valuerint, aliisque nonnullis sentiendum autumem.

e In codice nostro, signato Q. Ms. 6, habetur: Qua de re Antiochum quemdam familiarem habens Sergius poposcit ab imperatore, ut dux fieret; hæc autem lectio tum nostra, tum etiam B Mombritiana, quæ nostra vix non deterior adhuc est, præstat.

f Syria, amplissima in Asia sitæ regionis, provincia hæc est, de qua videsis, quæ Comment. prævii num. 27 et tribus seq. edocui. Porro non Augustæ Euphratesiæ seu Euphratarum, sed Orientis dux a Maximiano creatus fuisse Antiochus in Actis Græcis, a Metaphraste adornatis, dicitur; verum, qui Orientis, simul et Augustæ Euphratesiæ dux erat? Ad iterum Comment. præv. num. 26.

g Psalmo 152, v. 1.

h In codice nostro signato P. Ms. 20 legitur: Ut videtur mihi, nimia amicitia mea et benignitate confidentes regalia vultis decreta contemnere, ut deos deseratis immortales, qui, curam vestri gerentes, hujus vobis muneris gratiam contulerunt.

i Ad Titum cap. 2, v. 12 habetur: Erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo.

k Matthæi 10, v. 19 et 20.

l Codex noster, signatus P. Ms. 20 habet: Deorum vero nostrorum genus de legitimis nuptiis magni Jovis derivatur, qui et colendus nominatur, complexu et commixtione beatæ Junonis; quæ lectio etsi forte minus, quam hæc nostra, primariæ lectioni Græcæ consona, spectata tamen sola rei veritate, præstare videtur; neque enim Jupiter et Saturnus, uti isthac indicari videtur, e Junone prognati sunt; sed Jupiter e Junone aliisque mulieribus multos, quos Deos appellare ethnicis placuit, procreavit.

m Duodecim præcipuos, qui Græcè δδλοι vocantur, Herculi affectos labores designari hic puto. Nec in hac opinione falsum me esse, ostendit iterum codex noster, signatus P. Ms. 20, in quo legitur: Existimo autem, quoniam et heroica et maxima illa duodecim certamina de Jovis genere dei Herculis audita accepistis. Atque ex hoc etiam dicti codicis loco existimo, labores illos duodecim, quos, qui vult, apud Lucretium lib. v, v. 22 et seqq., Ovidium Metamorphoseos lib. ix, v. 182 et seqq. aliosque enumeratas inveniet, in codice nostro Q. Ms. 7 non Theoricis, sed heroicis potius fuisse nominandos.

n Ratiocinia omnia, quæ hic Sanctis et Maximiano affinguntur, quamdamque concertationis speciem præferunt, pro arbitrio ab Actorum auctore videntur conficta, horumque proinde auctoritati ac fidei non parum detrahunt. Ad iterum Commentarium prævium num. 22.

o In Actis Martyrum aliisque antiquioribus monumentis per officium præsidis apparituram et per officiales ipsos apparitores intelligere debes. Ita ad 27 Martii in suis ad Martyrologium Romanum Annotationibus Baronius, ea etiam ibidem adjungens, e quibus intelligitur, et ad officium seu judicum seu civitatum etiam spectasse, qui a carnificibus erant diversi, lictores, sic dictos, quod officium ligandi haberent, et apparitores infimæ militiæ milites, judicibus seu magistratibus servientes, quibus nec ad altiorem militiam aspirare liceret, existisse.

p Videtur et hæc epistola ab Actorum auctore pro arbitrio conficta.

q Ad jam mox Annotata ad lit. o.

r Pro castelli hujus situ videsis Commentarium prævium num. 51, ibidemque, quo, quæ hic in Actis dicuntur, vera esse intelligas, dictis adde, Castellum illud hanc procul ab Arabia, in qua Saraceni sedem habebant, dissitum fuisse.

s Commentarienses ii erant, quibus reorum cura committebatur, sic dicti, quod reorum nomina commentariis inscriberent. Ad Baronium in suis in Martyrologium Romanum Annotationibus ad 27 Martii.

t Id, quod Græcis ἔλλοι, Latinis, teste Suida, vocabatur Cippus, eratque quoddam compedis genus, de quo Valesius in suis ad lib. v Historiæ Ecclesiasticæ Eusebii cap. 1 ita observat: Truncus fuit ligneus, quinque hinc et inde foraminibus, certo invicem spatio divisus, excavatus. In hæc foramina, tamquam in ocreas quasdam, pedes inserebantur noxiorem, et vinculis seu nervis astringebantur, ut ex Aratoris versibus colligitur, quos supra retulimus ad librum iv. Ex hac porro cippi, quam Valesius hic simul adducit, descriptione seu notitia dubitandum non apparet, quin hic in Actis per percussa, seu potius, quemadmodum in duobus horum alii, editionis nempe Mombritianæ et codicis nostri Q. Ms. 6, exemplaribus exaratur, pertusa idem designetur, quod per foramina in data cippi descriptione. Atque ex hisce omnibus, maxime cum ii, quorum pedes ad plura foramina extendebantur, longe durius ac gravius, utpote crura intolerabili fere modo divaricari sibi patientes, torquerentur, jam fluit, ut lectione, qua et hic, et, unius dumtaxat alteriusve vocis discrimine intercedente, in editione Mombritiana nostroque codice Q. Ms. 6 legitur: Suscipe legatos * homines et eos in militari depone custodia sine aliqua consueta molestia. Nam in pluribus cippi percussis pedes eorum mitte, præstet sane hæc altera codicis nostri P. Ms. 20 lectio, quæ sic habet: Suscipe vinctos; fac eos sub militari servari custodia... Præter solitam cautelam nihil patiantur, neque pluribus ligni foraminibus pedes eorum astringantur.

u Codex noster, qui signatur P. Ms. 20, habet: Respice, Domine, in testamentum tuum, quoniam repleti sunt tenebrosi terræ domibus iniquitatum; Psalmo autem 75, v. 20 legitur: Respice in testamentum tuum; quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.

CAPUT II.

* ligatos

A

CAPUT II.

*Sanctorum apud Antiochum
in fide constantia, mors
hinc illis illata, miracula
hanc secuta, sepultura,
honorque iisdem a Christi-
anians delatus.*

Mane autem facta, sedit in prætorio dux et vocavit commentariensem *a* et dixit ei : Ingre-
diantur legati *. Commentariensis dixit : Adsunt
in iudicio potestatis tuæ, domine. Adstantibus
autem Sanctis imperatoris epistolam legit. Quo
facto, dux Antiochus, summotus a consiliario
suo, dixit : Oportebat quidem vobis imperato-
ris semper implere præcepta et diis sacrificare,
ut gratiam ab his habeatis; quoniam autem,
nescio, quomodo, hoc facere minime voluistis,
et de tali gloria cecidistis, vel nunc sacrificare
diis, scientes, quia, si hoc faciatis, plus quam
antea honorem atque gloriam apud homines
habeatis, recipientes militias vestras et res,
quæ sunt a vobis ablata, multiplicentur. Hoc
enim ex præceptis imperialium litterarum co-
gnovimus, sicut et vos audistis. Humanus enim
constitutus imperator vester promisit vobis, ut,
si propter priora pœnitueritis, et sacrificetis
diis, hæc omnia reddantur vobis; quod ego sua-
deo facere vos, memor amicitia vestrae atque
beneficiorum, quæ de te maxime, domine meus,
habui, Sergi. Sin autem hoc facere minime vo-
lueritis, necesse mihi est, imperatoris præcepta
severiter adimplere.

17 His respondentes Sancti dixerunt : Nos ideo
dimisimus omnia et secuti sumus Christum, ut
terrenam militiam contemnentem angelis in
cælo commilitemus, et illas, quæ in terra, pe-
cunias jactantes, cælestes divitias habeamus.
Mundum enim proficiat nobis, si totum lucremur
mundum, animas autem nostras perdamus?
Ergo noli suadere nos, Antioche, talia; lingua
enim tua dolosa loquitur, et venenum de aspi-
dibus sub labiis tuis est. Sed non tangit ani-
mas nostras oratio tua, quæ ad perditionem nos
provocat. Fac, quod vis; nos enim ligna atque
lapides non adoramus; sed Christum Filium
Dei, Regem æternum, cui flectitur omne
genus cælestium atque terrestrium et inferno-
rum; et omnis lingua confitetur ei. Dii enim
vestri non sunt dii, sed idola manufacta. Nam
si erant dii, ipsi sibi faciant homines sacrificare,
et non ex providentia hominum vindicaban-
tur * ab his, qui nolunt his sacrificare atque
adorare *b*.

18 Respondens autem dux Antiochus dixit :
Nos non deos vindicamus; nam eorum provi-
dentia omnis inimicorum subjecta nobis est
virtus; sed culpamus vos, quia incestam atque
nefandam colitis religionem. Responderunt
autem sancti martyres et dixerunt : Incesti,
nefarii vos estis et qui vos sequuntur, et sacrifi-
cant dæmoniis et adorant ligna, quæ post
modicum in ignem mittuntur. Tunc iratus valde
dux Antiochus beatum quidem jussit Sergium
iterum custodiæ recipi, beatum vero Bacchum
Octobris Tonus III.

extensum brutulis crudis cædi in tantum usque
dum illi, qui cædebant illum, in terram lass
cecidissent. Illis autem de labore lassis, jussit
alios regirare sanctum martyrem Bacchum, et
his iterum ventrem ejus cædi, et ipse dicebat :
Sine, videamus, si potest adjuvare Christus,
quem tu dicis esse Deum. Diu autem Sancti cor-
pore cæso et sanguine circumfluente, dixit ad
Antiochum martyr Bacchus : Ministri sathanæ,
cædentes lassii sunt, audacia tua cecidit. Tyranus
Maximianus victus est et pater vester dia-
bolus *c*. Quantum enim, quod extra me corpus
est, corrumpitur, tantum, qui est intus, reno-
vatur homo ad futuram vitam *d*.

19 Hæc dicente eo, vox de cælo facta est
dicens : Veni jam ad paratum tibi regnum,
Athletha Bacche; circumstantes autem audientes
vocem obstupuerunt, et facti sunt, tamquam
vani, et, dum cæderetur Sanctus, tradidit ani-
mam in manibus * angelorum *e*. Iratus autem
Antiochus jussit, ut nec corpus ejus sepeliretur;
sed canibus, bestiis, ac volucris projiceretur;
cumque corpus ejus projiceretur longe de castro,
collecta est multitudo bestiarum ac circumde-
derunt eum; aves vero desuper volantes non
permittebant crudeles bestias, ut tangerent
eum *f*. Et sustinuerunt custodientes eum usque
in noctis tempestat; vespere autem facta, de-
scendentes quidam de ibidem habitantibus fra-
trum in speluncis tulerunt sanctum corpus ejus,
permissi a bestiis, veluti a quibusdam rationa-
bilibus hominibus, sepelieruntque eum in una
despeluncis eorum *g*. Beatus vero Sergius, nimis
anxiatus ac contristatus, derelictus est solus et
flens dicebat : Heu me, Bache frater meus et
contubernalis, numquam cantabimus dicentes :
Ecce quam bonum et quam jocundum habitare
fratres in unum. Ascendens namque in cælum
segregatus es a me, relicto me super terram
solitario.

20 Hæc eo dicente, in eadem nocte astitit ei
beatus Bachus, candidam habens faciem tam-
quam angeli, indutus habitu militari, dixitque
ei : Qui contristaris aut quid anxiaris, frater?
Etsi de corpore abscessi a te, sed confessionis
vinculo tecum sum psallens et dicens : Viam
mandatorum tuorum cucurri, cum dilataris *
cor meum. Et tu ergo, Frater, festina, ut per
bonam et integram confessionem pervenias ad
me, cursum consummans et fidem custodiens.
Tecum enim mihi reposita est justitia et co-
rona *h*. Diliculo igitur consurgens narravit his,
qui cum eo erant, in quali habitu vidisset bea-
tum Bachum nocte. Sequenti itaque die egres-
sus dux de castro Barbarisso in castrum
Syrum *i* jussit et beatum Sergium sequi, de-
precaturque eum, ut sacrificaret. Ille autem
respuens blanditias ejus iter suum cum pace
faciebat.

21 Venientibus ergo eis in castrum Syrum,
sedens Antiochus pro tribunali in prætorium
convocavit ad se beatum Sergium dicens ei :
Bachus quidem impiissimus nolens obtempe-
rare ad sacrificandum diis elegit vita privari,
dignamque sibi mortem adeptus est. Tu vero,
domine meus Sergi, ut quid seductorem et
impium illam religionem sequens ad tantam te
tradidisti miseriam? Revereor enim te, memor
beneficiorum tuorum, et confundor te *, qui
principatum hunc tu mihi providisti. Et tu
quidem, ut reus in ordine examine *, existis,
ego

AUCTORE
ANONYMO.

c

d

occisique cor-
pus feris de-
vorandum
projici jubet.

* al. manus

e

E

f

g

Nocte a Bac-
cho sibi appa-
rente ad cer-
tamen Ser-
gius anima-
tur,

* al. dilatasi

P

h

i

die sequenti
blanditias ab
Antiocho ten-
tatur, dum-
que et ad has,

* al. in te

* al. exami-
natusSanctos ad se
adductos, ut
diis sacrifi-
cent, hortatur
Antiochus;a
* ligaticeram hi in
Christi con-
fessione persi-
stunt constan-
tes.* al. vindi-
centurb
Hinc Antio-
chus Bacchum
taureis ad
mortem usque
cædi,

AUCTORE
ANONYMO.

ego autem in sede praesidentis resideo. Respondens autem martyr Christi Sergius dixit: Afflictio ista temporalisque confusio magnam fiduciam atque aeternam gloriam pariet apud Regem caeli et terra, omnisque spiritus Christum Jesum Filium Dei. Utinam quoque et nunc audires me, et cognosceres Deum et Regem meum Christum et providentiam tui faceres, quemadmodum apud terrenum et mortalem imperatorem, ita etiam et apud Christum, caelestem atque aeternum regem, ut concederetur tibi insuccessibilis principatus et gloria immortalis.

et ad minas
manet immo-
tus,

22 Terreni quippe principes cadunt velociter, quod Psalmus dixit: Vos autem ut homines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis *k*. Et iterum: Vidi impium exaltari et elevari usque ad cedros libani. Quasivi eum et non est inventus locus ejus *l*. Dux Antiochus dixit: Fatuas has et indisciplinatas superfluitates relinque et sacrificia diis, et obediens esto venerabilium praceptorum imperatoris nostri Maximiani. Si autem sacrificare nolueris, cognosce, quod compellere me habes oblivisci omnium, quae mihi praestitisti, et legalibus te acerrimis suppliciis subjiciam. Beatus itaque Sergius dixit: Fac, quod volueris; Christum enim habeo, adjuvantiem me, qui dixit: Nolite timere eos, qui corpus occidunt; animam autem non possunt occidere. Magis autem time te, qui potest animam et corpus perdere in gehennam *m*. Corpus igitur meum subjacet tibi; puni et afflige, quantum volueris, hoc sciens; quod, etsi corpus meum peremeris, in animam meam potestatem habere non poteris neque tu, neque pater vester satanas.

cothurnis clavatis indutus novem miliarium spatio currere compellitur.

25 Indignatus ergo dux dixit: Ut videtur, humanitas mea audaciorum et procaciorum te fecit. Convocavit ergo adiutorem officii sui et dixit: Cyrenos *n* longis clavibus confixos, et clavos eorum rectos relinquentes, eum velociter induite; cumque indueretur, sedens in carruca Antiochus jussit eum ante se currere, praecipiens, ut usque ad castrum Tetrapyrgium velociter agerentur jumenta. Distat vero hoc castellum a Syro milia novem *o*. Currans vero psallens dicebat: Expectans expectavi Dominum et respexit me et eduxit me de lacu miseriae paganorum et de luto faecis idolatriae, et constituit super petram confessionis pedes meos. Cumque venissent in castro Tetrapyrgia, Antiochus dux dixit: Admiror de te, Sergi, quomodo in tanto officio examinatus potuisti nunc tam gravia sustinere supplicia. Sanctus vero Christi Martyr respondens dixit: Non sunt mihi amarae poenae tuae, sed dulces super mel et favum. Descendens dux de carruca ivit in praetorium, praecipiens in militari custodia Christi Martyrem custodiri.

Ast Sergius, sanatus ab angelo, quae in pedibus acceperat, vulneribus,

24 Vespere autem facto cantabat beatus Sergius dicens: Qui edebant aliquando panes meos, magnificaverunt super me calcaneum suum, et funibus poenarum gravissimarum extenderunt laqueum pedibus meis, volentes me supplantare. Sed exsurge, Domine, praevieni eos et subverte eos, et libera ab impiis animam meam. Circa mediam autem noctem angelus Domini adstans restituit pedes ei salvos *p*. Diluculo itaque sedens dux pro tribunali jussit eum adduci, aestimans, quod ex dolore nec incedere potuisset, nisi forsitan portaretur. Cum adduceretur, videns eum a longe dux ambulantiem, et nullatenus claudi-

cantem, exterritus dixit: Hic homo magus est; idcirco tantam fiduciam habere potuit apud imperatorem, magicis artibus hanc adipiscens, et illorum, quae dicuntur, indicia sunt, quae videntur. Arbitrabar quippe, eum nullatenus potuisse pedibus ambulare, utpote qui inutiles in quid fuerant exhibiti ex hesterno supplicio. Quomodo autem nunc, tamquam si nihil sustinuerit, incedit, per deos admiror.

25 Adistente ergo ante tribunal beato Sergio, dixit Antiochus: Miser, respice tandem aliquando, et sacrificia diis et exue te de futuris suppliciis. Parco enim tibi memor beneficiorum tuorum. Sin vero non sacrificaveris, cognosce, quod nihil te juvabit magiae tuae, quibus te salvum fieri putabas. Respondens autem beatus Sergius dixit: Utinam tu respisceres de ebrietate diabolici erroris! Ego enim sobrius sum in Domino, qui contrivit arma patris tui diaboli sub pedibus humilis servi ejus; qui mihi tribuit adversum te victoriam; qui mihi misit angelum suum et salvabit me. Nam magus profecto tu es et qui daemones adorant. Daemonum quippe nec nominanda cultura omnis impietatis adinventrix est. Id namque est et principium et causa et finis totius malitiae *q*. Amplius vero exacerbatus Antiochus iterum sedit in carruca, et jussit eum indutum eosdem coturnos ante se currere usque in castrum, nomine Ruzafatam *r*, quod novem milia distat a Tetrapyrgia.

idololatrias nihilominus redarguens eidem iterum tormento subicitur.

* al. salvavit

E

q

r

26 Dum autem venissent in Ruzaphatam castrum, dixit beato Sergio dux Antiochus: Miserrime, fugaverunt instantiam fatuitatis tuae poenae clavorum, ut adquiescas tandem sacrificare diis, aut persistis in ea, quae te praeccepavit, instantia? Respondens autem fortissimus Christi Martyr dixit: Cognitum tibi sit, Antioche, quoniam per hanc fatuitatem persistam ad dissolvendam virtutem tuam patrisque tui diaboli. Fac ergo, quod velis; ego enim daemones non adoro, neque idolis sacrifico, sed Domino Deo meo immaculatum sacrificium meipsum offerre festino. Videns ergo Antiochus, quia fixus et immobilis erga fidem Christi atque confessionem persistebat, talem adversus eum dedit sententiam. Sergium, qui indignum seipsum deorum pietate monstravit, impiissima vero haeresi eorum, qui appellantur Christiani, se inseruit, offendit autem in magnam Maximiani imperatoris fortunam, eo quod noluit obediens esse venerabilium * ejus edictis, ut diis sacrificaret, hunc leges gladio animadverti praecipiant. Quidam igitur de assistentibus justam esse adclamabant, quae in eum erat prolata, sententiam. Venientes ergo apparitores interposuerunt funem labiis ejus et accipientes eum de medio secretarium duxerunt, ut gladio periretur.

nec hinc diis sacrificare volens tandem jussu Antiochi,

* Mombrit. venerabilibus

27 Plurima itaque multitudo virorum ac mulierum eum subsecutae sunt, ut exitum Beati aspicerent. Videntes igitur flores vultus ejus et juvenilem aetatis magnitudinem amarissime flebant, suspirantes super eum. Bestiae vero ejusdem loci, cubilia sua relinquentes, commixti omnes convenerunt, nulli hominum insidias facientes, et tacti clamoribus, sancti Martyris interitum considerabant *s*. Dum appropinquarent ad locum, in quo consummaturus erat Christi martyr Sergius, postulabat spiculoatorem modicas ei praebere inducias, ut oraret. Extendens

fusa ad Deum, quae hic recitatur.

s

A dens quoque manus suas in cælum dixit. Bestiæ agri et volatilia cæli tuam dominationem atque imperium, Domine, cognoscentes, collecti sunt in gloriam sancti nominis tui, quatinus rationalium hominum scientiam per suam confessionem ad te convertantur *, qui tuæ bonitatis nutu ac voluntatis vis, omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Intermitte quidem mortem, expectans penitentiam, ne memineris, Domine, peccatum ignorantia eorum, quam in nos pro tuo nomine protraxerunt.

* *al. conver-*
tant

28 Illumina oculos cordis eorum et perduc eos ad tuam cognitionem. Suscipe denique et animam meam et requiescere eam fac in cælestibus tabernaculis tuis cum eis, qui tibi a sæculo placuerunt. Tibi enim animam meam commendo, quoniam eruisi me de laqueo diaboli. Hæc igitur dicens, et signans seipsum et flectens genua, capite truncatus est et tradidit angelis animam suam †. Vox autem de cælo facta est dicens: Sergi, miles meus et athleta, ingredere in regnum, quod tibi paratum est. Expectant enim te angelorum militia, numeri patriarcharum, Apostolorum et prophetarum cætus, spiritus iustorum, ut cum eis bona percipias, quæ tibi præparata sunt u. Locus autem, in quo susceptus est sanguis sancti Martyris, divisus magnam voraginem fecit, Deo ita dispensante, quatinus eos, qui veluti sues in cæno volutabantur, terrore visæ voraginis non auderent appropinquare et conculcare in ipso loco sanguinem sancti Martyris. Et ideo pro hac re magnum illud chaos factum est, et sic remansit locus ille usque in præsentem diem, continens ex divino nutu vetustatis indicia x, ut, qui non credunt, specialiter existente miraculo, firmum in eis ædificet fidei fundamentum.

†

†

B Quidam proinde de his, qui convenerant ad videndum sancti Martyris exitum, animadvertentes intuitum communis naturæ collegerunt corpus ejus, et optime sepelientes posuerunt eum in eodem loco, in quo et passus fuerat. Post multum igitur tempus religiosi viri zelo Christi incitati cœperunt expoliare corpus de loco suo, venientes de castro Syro, veluti quemdam thesaurum pretiosissimum; sanctus vero Sergius non permisit corpus suum occulte transferri, quod publice propter Christi confessionem triumphalibus suppliciis punitum est, sed deprecatus est Deum, ignem succendi in eodem loco, non ut eos, qui furari conabantur, ulcisceretur, aut etiam exureret, sed caliginem quoque noctis illustraret tale furtum in Ruzaphatam castellum; quod et factum est. Incenso ergo igne in loco, ubi corpus jacebat, quidam de habitatoribus castri videntes, penitusque usque in cælos flammam elevari, putaverunt, a quibusdam hostibus maximum illum ignem factum fuisse, et armati egressi sunt, et persequerentur eos, qui furari temptaverunt corpus sancti Martyris; illi autem postulantes eos permiserunt ibidem diebus paucis persistere; et ædificium facientes ex lapidibus et luto in loco, ubi jacebat, et cooperientes super in honorem Martyris sic recesserunt y.

u

x

y

z

aa

ab

ac

ad

ae

af

ag

ah

ai

aj

ak

al

am

an

ao

ap

aq

ar

as

at

au

av

aw

ax

ay

az

ba

bb

bc

bd

be

bf

bg

bh

bi

bj

bk

bl

bm

bn

bo

bp

bq

br

bs

bt

bu

bv

bw

bx

by

bz

ca

cb

cc

cd

ce

cf

cg

ch

ci

cj

ck

cl

cm

cn

co

cp

cq

cr

cs

ct

cu

cv

cw

cx

cy

cz

da

db

dc

dd

de

df

dg

dh

di

dj

dk

dl

dm

dn

do

dp

dq

dr

ds

dt

du

dv

dw

dx

dy

dz

ea

eb

ec

ed

ee

ef

eg

eh

ei

ej

ek

el

em

en

eo

ep

eq

er

es

et

eu

ev

ew

ex

ey

ez

fa

fb

fc

fd

fe

ff

fg

fh

fi

fj

fk

fl

fm

fn

fo

fp

fq

fr

fs

ft

fu

fv

fw

fx

fy

fz

ga

gb

gc

gd

ge

gf

gg

gh

gi

gj

gk

gl

gm

gn

go

gp

gq

gr

gs

gt

gu

gv

gw

gx

gy

gz

ha

hb

hc

hd

he

hf

hg

hh

hi

hj

hk

hl

hm

hn

ho

hp

hq

hr

hs

ht

hu

hv

hw

hx

hy

hz

ia

ib

ic

id

ie

if

ig

ih

ii

ij

ik

il

im

in

io

ip

iq

ir

is

it

iu

iv

iw

ix

iy

iz

ja

jb

jc

jd

je

jf

jj

jh

ji

jj

jk

jl

jm

jn

jo

jp

jq

jr

js

jt

ju

ju

kv

kw

kx

ky

kz

la

lb

lc

ld

le

lf

lg

lh

li

lj

lk

ll

lm

ln

lo

lp

lq

lr

ls

lt

lu

lv

lw

lx

ly

lz

ma

mb

mc

A profundam volatilia custodissent, sero jam facto, descenderunt quidam... et in spelunca corpus Sancti Viri tulerunt atque sepelierunt.

h *En jam tertiam, quæ in Sanctorum nostro-rum Actis occurrit, caelestem apparitionem. Verum quid de frequentibus apparitionibus ac miraculis, quæ in Actis, per auctores haud synchronos scriptis, occurrant, sentiendum sit, Commentarii prævii num. 22 edia.*

i *Pro horum seu castrorum, seu, uti alias etiam vocantur, oppidorum situ notitiaque videsis Commentarium prævium num. 27 et aliquot seqq.*

k *Ita fere Psalmo 18, v. 7.*

l *Psalmo 56, v. 53 et 56, uti et in codice nostro, signato P. Ms. 20 legitur: Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani, et transivi, et, ecce, non erat, et quæsi eum et non est inventus locus ejus.*

m *Ita fere Matthæi 10, v. 28.*

n *In codice nostro Q. Ms. 6 etiam legitur Cyrenos; verum et hic et ibi mendum cubare puto. Præterquam enim quod nulla insit vocabulo huic significatio, in editione Mombritiana legitur Cothurnos, uti etiam infra, dum ejusdem significationis vocabulum recurrit, in ipso codice nostro Q. Ms. 7 et altero jam dicto, qui signatur Q. Ms. 6.*

o *Distantia, quæ hic Suram inter et Tetrypyrgium, infraque castellum hoc inter et Resapham, seu, corrupta hic vocabuli hujus efformatione, Ruzaphatam ponitur, minime pugnat cum distantia, quam inter postremum hoc, seu castellum seu oppidum, et Suram statuit Procopius. Adi Commentarium prævium num. 54, ibidemque dictis adde, vocem Tetrypyrgium composilam indubie esse e duabus vocibus Græcis τετραργῖον seu τετραργῖον et πυργῖον, quarum prior quatuor, posterior turrim significat; ut castellum illud, indita ei, quæ ab ipsa re deducta esset, nomenclatione, quatuor turribus verosimillime constiterit.*

p *Nec, quæ hic narratur, cum altero præterea miraculo conjuncta apparitio credibilior ceteris, supra relatis, potest videri. Adi Commentarium prævium num. 22 et 56.*

q *Videntur et hæc iterum, aliaque infra adhuc occurrentia, quæ S. Sergio Antiochoque adscribuntur, ratiocinia a biographo pro arbitrio conficta.*

r *de Castello hoc, quod communius Resapha seu Rosapha a scriptoribus antiquis vocatur, quodque S. Sergius pro palæstra, in qua marty-*

rium consummarit, obtinuit, videsis, quæ dicta sunt tum in proxime Annotatis ad lit. o, tum in Commentario prævii num. 27 et aliquot seqq.

s *Nec pro miraculi hujus veritate eadem ego me ponere velim. Adi iterum Commentarium prævium num. 22 et 56.*

t *Quin re etiam vera, uti hic traditur, S. Sergius gladio martyrium consummarit, ex iis, quæ hac de re Commentarii prævii num. 53 et seq. disserui, vix ullus superest dubitandi locus.*

u *Quod mox de voce, quæ, cum Bacchus martyrio coronaretur, calitus delapsa fuerit, in Annotatis, capiti præcedenti subnexis, ad lit. e, edixi, idem hic de voce, quæ, cum Sergius gladio fuisset percussus, celo delapsa assertur, dictum existima.*

x *Fidesne certa miraculo huic adhibenda sit, ex iis, quæ Commentarii prævii num. 22 et 56 dicta sunt, statue. Sanctorum interim Acta ab auctore synchrono scripta non esse, ex hoc illorum loco intelligitur, uti Commentarii prævii num. 16 jam monui.*

y *Quidquid sit de prodigio hic relato, cum longo equidem post S. Sergii martyrium tempore patratum fuisse, a biographo tradatur, liquet et ex hoc Actorum loco, uti etiam ex altero, qui proxime sequitur, ab auctore, qui Sanctis synchronus viverit, scripta illa non esse, quemadmodum in Commentario prævii num. 16 et seq. jam docui.*

z *Cum martyrium, apud antiquos idem, quod ædes quæcumque sacra, seu parva seu magna, in honorem martyris exstructa, significat, per vocabulum illud hic intelligi puto insignem ecclesiam, ab Alexandro, Hierapolitano episcopo, S. Sergio, seu potius huic simul et S. Baccho Resaphæ anno circiter, uti in Commentario prævii § 4 docui, 450 exstructam. Et vero ædes isthæc sacra in codice nostra P. Ms. 20, non martyrium, sed basilica vocatur.*

aa *Resapha seu Sergiopolis, qua in civitate martyrio coronatus tumulumque nactus fuit S. Sergius, in solitudine feris plurimis redundante sita erat; ut hinc forte (neque enim feræ hominibus, dum plures uno eodemque loco congregati sunt, nocere solent) a credulo prodigiorumque amanti vulgo id, quod hic narratur, quodque, nullo interveniente miraculo, fiebat, miraculo tamen fieri creditum fuerit, resque præterea, non ut erat, sed adjunctis falsis aucta ad biographi cognitionem pervenerit.*

